

Asia: VN/22967/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi opintotukilain ja yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään.

Vammaisfoorumin lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi opintotukilain ja yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta

Asia: VN/22967/2024

Ajankohta: 11.9.2024

Vammaisfoorumi on 28 valtakunnallisen vammaisjärjestön yhteistyöjärjestö, jonka tarkoituksena on YK:n vammaisten ihmisten oikeuksia koskevan sopimuksen mukaisesti edistää vammaisten ihmisten tasa-arvoa ja yhdenvertaisen osallistumisen mahdollisuuksia yhteiskunnassa. Vammaisfoorumi edustaa jäsenjärjestöjensä kautta noin 223 000 vammaista ja pitkäaikaissairasta ihmistä.

Vammaisfoorumi pitää valitettavana sitä, että vammaisjärjestöiltä ei pyydetty asiasta lausuntoa, vaikka asia koskee suurta määrää vammaisia opiskelijoita. Lausuntopyynnön jakelussa on sivuutettu vammaisjärjestöt, eikä siten noudateta YK:n vammaissopimuksen 4 artiklan 3 kohdan osallistamisvelvoitetta. Se, että lausuntopyyntö on yleisesti saatavilla lausuntopalvelu.fi -sivustolla ei ole riittävää osallistamista asiassa, jolla on merkittäviä vaikutuksia myös monen vammaisen nuoren toimeentuloon ja sitä kautta mahdollisuuksiin opiskella.

Vammaisfoorumi kiinnittää huomiota YK:n vammaissopimukseen ja Euroopan Unionin perusoikeuskirjaan. YK:n vammaissopimuksen läpileikkaavina, valtioita velvoittavina periaatteina ovat muun muassa yhdenvertaisuuden, esteettömyyden ja osallisuuden toteutuminen. Näiden periaatteiden tulee näkyä hallituksen esityksissä. Vammaisfoorumi muistuttaa, että YK:n

vammaissopimus on Suomea sitovaa lainsäädäntöä. Koulutusta käsittelee yleissopimuksen 24 artikla. Artiklan säännökset velvoittavat takaamaan yhdenvertaisen oikeuden koulutukseen. Vammaisia ihmisiä ei saa sulkea koulutusjärjestelmän ulkopuolelle vammaisuuden vuoksi. Lisäksi vammaisia ihmisiä varten on tehtävä heidän yksilöllisten tarpeidensa mukaiset kohtuulliset mukautukset. Vammaisfoorumi on huolissaan myös vammaisvaikutusten arvioinnin sivuuttamisesta hallituksen esityksessä. Myös vammaiset henkilöt opiskelevat ja saavat asumislisää. Hallituksen esityksessä ei ole huomioitu, miten lain muuttaminen tulee vaikuttamaan heihin.

YK:n vammaissopimuksen artiklan 27 mukaan vammaisilla ihmisillä on oikeus uralla etenemiseen. Koulutuksella on merkitystä uralla etenemiseen ja palkkatasoon. Vammaisfoorumi muistuttaa, että vammaisten ihmisten koulutusaste on yleistä koulutusastetta matalampi. Vammaisten ihmisten työelämäosallisuuden parantamiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Vammaisfoorumi on huolissaan hallituksen esityksen vaikutuksista vammaisten opiskelijoiden mahdollisuuksiin opiskella.

Hallituksen esitys pyrkii uudistamaan asumislisää siten, että se suosii yhteisasumista. Kaikille opiskelijoille ei nykyiselläänkään riitä opiskelija-asuntoja tai edullisia soluasuntoja. Vammaisten opiskelijoiden kohdalla saattaa olla asumiseen liittyviä erityistarpeita, jotka tekevät yhteisasumisesta hankalaa. Tällaisia voivat olla esimerkiksi henkilökohtainen apu (mahdollisesti myös öisin) tai liikkumisen apuvälineet. Henkilökohtaisen avustajan kanssa käytävät keskustelut saattavat sisältää terveystietoja ja olla luonteeltaan luottamuksellisia. Näiden luottamuksellisten keskustelujen käyminen ei yhteisasumisessa ole mahdollista. Vammaisilla henkilöillä saattaa myös olla tarve käyttää apuvälineitä, jotka asettavat vaatimuksia asumisjärjestelyille, kuten suuremman tilan tarpeen ja esteettömät tilaratkaisut. Apuvälineet saattavat olla herkkiä ja niihin voi mennä epäpuhtauksia, jos niitä ei voida säilyttää asianmukaisesti. Esimerkiksi näkövammaiset opiskelijat saattavat tarvita asuntonsa valaistukseen yksilöllisiä muutoksia ja liikuntavammaiset liikkumisen mahdollistavia ratkaisuja. Tällaisten yksilöllisten muutostöiden toteuttaminen yhteisasumisjärjestelyssä saattaa muodostua vaikeaksi ja kalliiksi.

Opiskelijoiden siirtäminen takaisin opintotuen asumislisän piiriin lisää taloudellista epävarmuutta ja huolta omasta toimeentulosta, jolla on vaikutusta opiskelijoiden mielenterveyteen. Ehdotettujen muutosten vuoksi asumiseen liittyvät tuet pienenevät erityisesti yksinasuvien opiskelijoiden osalta, jotka jo muutenkin ovat taloudellisesti haavoittuvassa asemassa.

Erytistä huolta herättää opiskelijoiden toimeentulo kesäkuukausina, sillä opintotuen asumislisää on mahdollista saada vain opintotukeen oikeuttavilta kuukausilta. Kaikille opiskelijoille ei ole yhdenvertaisia mahdollisuuksia täydentää toimeentuloaan ansiotyöllä tai lainalla, eikä kaikilla ole tukiverkostoa, joka voisi tukea opiskelijaa taloudellisesti. Vammaisten nuorten on vaikeampaa saada kesätöitä tai muuttaa kesäksi muualle opiskelupaikkakunnalta. Myös heidän mahdollisuutensa maksaa mittavaa opintolainaa ovat heikommat johtuen työllistymisen haasteista valmistumisen jälkeen. Vammaisten opiskelijoiden läheiset ovat usein joutuneet luopumaan omasta ansiotyöstään nuoren tuen tarpeesta johtuen, eikä heillä ole edellytyksiä tukea nuorta taloudellisesti. Vammaiset ja muuten haavoittuvassa asemassa olevat nuoret ovat vaarassa joutua kohtuuttomaan taloudelliseen tilanteeseen ja he joutuvat todennäköisesti turvautumaan toimeentulotukeen kesäkuukausien

osalta. Huoli omasta taloudellisesta tilanteesta heikentää hyvinvointia ja pahimmillaan johtaa opintojen viivästymiseen tai keskeyttämiseen.

Haluamme myös muistuttaa tämänkin uudistuksen osalta huolesta kaikkien jo toteutettujen ja suunniteltujen säästöjen yhteisvaikutuksista. Lukuisat leikkaukset ja heikennykset palveluissa kohdentuvat samoihin yksilöihin ja perheisiin, monet myös nuoriin ja vammaisiin. Vammaisfoorumi toivoo, että sosiaaliturvan uudistamisessa kiinnitettäisiin erityistä huomiota leikkausten yhteis- ja pitkäaikaisvaikutuksiin.

Vammaisfoorumi ry

Veera Florica Rajala

puheenjohtaja

Anni Kyröläinen

pääsihteeri

p. 045 217 4936

anni.kyrolainen@vammaisfoorumi.fi

Ignatius Katri
Vammaisfoorumi ry